

SANAT OKURYAZARLIĞI ÖLÇEĞİNİN HAZIRLANMASI VE GELİŞTİRİLMESİ

İzzet YÜCETOKER¹

ÖZET

Sanat okuryazarlığı ölçeği, eğitim fakültelerinin güzel sanatlar eğitimi bölümünde okuyan müzik ve resim bölümü öğrencilerinin sanatsal bilgileri edinmeleri, edindiği bilgileri yapılandırılmaları, sanatsal bilgileri performans becerilerine aktarabilmeleri ve sanat okuryazarlığı ile ilgili çalışmalara katkı sağlayacağı amacıyla geliştirilmiştir. İlk ölçek, ilgili alan yazın taranarak ve sanat okuryazarlığı göstergeleri oluşturularak yapılmış, diğer okuryazarlık alanları da incelenerek 32 madde halinde hazırlanmıştır. Bu maddeler sanat alanı ile ilgilenen akademisyenlere görüş geçerliliği için sunulmuş ve görüşleri alınmıştır. 32 maddeden oluşan ölçeğin faktör analizine uygunluğunu belirlemek amacıyla Kaiser – Meyer – Olkin ve Bartlett testleri yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda işlemeyen 6 madde ölçekten çıkarılmış ve geriye kalan 26 madde ölçeğe alınmıştır. Döndürme işlemi sonucunda ölçekte dört faktör oluşmuştur. Bu faktörler, “sanatsal bilgiyi kullanma” 10 madde, “sanatsal bilgi ihtiyacını tanımlama” 5 madde ve “kuramsal araştırmaları performansa döndürebilme” 6 madde ve “sanatsal bilgilere ulaşma” 5 maddedir. Bu aşamadan sonra çalışmada Cronbach Alpha iç güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve .912 olarak bulunmuştur. Araştırmada belirlenen dört faktörün öz değerleri belirtildikten sonra ölçeğin toplam test korelasyon değerleri tablolar halinde gösterilmiştir. Sanat okuryazarlığı ölçeği, istatistiksel analizler sonucunda geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna varılmış ve bu sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okuryazarlık, Sanat Okuryazarlığı, Sanat Okuryazarlığı Ölçeği

¹ Arş.Gör./ Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi ABD, yucetoker21@hotmail.com

PREPARATION AND DEVELOPMENT OF SCALE FOR ART LİTERACY

ABSTRACT

Arts literacy scale, colleges of education fine arts education began studying music and art department students of artistic knowledge to acquire, the knowledge gained configurations, artistic details and performance skills to be able to transfer and arts literacy studies about the contribution that has been developed. The first scale, related literature and art literacy screening instrument made by forming, in other literacy areas examined were prepared in 32 items. These substances academics interested in the field of art submitted for the validity of opinions and views were taken. The scale consists of 32 items, a factor analysis to determine the suitability Kaiser - Meyer - Olkin and Bartlett tests were conducted. Factor analysis results bearing in Article 6 and the remaining 26 items from the scale, the scale has been removed. Rotation is in the scale factor is composed of four. These factors , " artistic use information " Article 10 , " Defining information needs artistic " 5 items and " to return to the performance of theoretical research " Article 6 and " artistic access to information " 5 material. After this stage, study, Cronbach's alpha internal reliability coefficients were calculated and were found to be .912. In the study identified four factors stated core values of the scale after total correlation values shown in the tables. Arts literacy scale, as a result of statistical analysis concluded that a reliable and valid scale and these results are in line with the recommendations given.

Keywords: Literacy, Art Literacy, Art Literacy Scale

1. GİRİŞ

Günümüzde çeşitli alanlarda okuryazarlık türleri ortaya çıkmaktadır. Özellikle birleşmiş milletler tarafından 1990 yılında “uluslararası okuryazarlık yılı” ilan edilmesi sonucunda çeşitli okuryazarlık alanlarına ilginin arttığı görülmektedir. (Bawden, 2001). Gelişen teknoloji okuryazarlık kavramının işlevini değiştirirken bu kavramı daha kapsamlı bir hale getirmiştir. Böylelikle okuryazarlık, hızla değişen dünyanın ortaya çıkardığı medyanın giderek güçlenmesi, bilgiye ulaşma yollarının hızla gelişmesi, teknoloji araçlarının kullanılmasının yaygınlaşması, kitap fuarlarının çoğalması gibi durumların etkisiyle hızla değişen bir süreç haline gelmiştir. (Lankshear ve Knobel, 1999, Akt, Nergis, 2011). Bu sürecin hızlanması ise bireyi, ihtiyaç duyulan bilgileri kapsamlı bir şekilde bilebilmeye, bu bilgilere kolay erişebilmeye, erişilen bilgileri değerlendirebilmeye ve değerlendirilen bilgileri kullanabilmeye yönlendirdiği söylenebilir.

Snavelly ve Natasha (1997, s.12), coğrafya okuryazarlığı, tarih okuryazarlığı, kültür okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, medya okuryazarlığı ve bunun gibi birçok okuryazarlık türünün kullanıldığından bahsetmektedir. Bunun yanında Altun (2005)’da okuryazarlık kavramının tekil olmaktan çok, çoğul olguları kapsadığını ve medya okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, kültür okuryazarlığı, sanat okuryazarlığı gibi farklı türlerle birlikte kullanıldığı görüşündedir. (Akt: Aşıcı, 2009).

Bu durumda literatür taramasından sonra birçok alanda okuryazarlık tanımlarına rastlanmasına rağmen sanat okuryazarlığı tanımına rastlanamamıştır. Bu araştırmada sanat okuryazarlığı tanımı diğer okuryazarlık tanımlarından yola çıkılarak yapılmaya çalışılmıştır.

“Bilgi okuryazarlığı, bireysel ve mesleki yaşamda etkin ve yeterli biçimde bilgiyi bulma, değerlendirme ve kullanma yeteneğidir.” (Mc Clark, 1991; Akt. Gürdal, 2000). Bu tanımla bilgi okuryazarlığı, ihtiyaç duyulan bilgiyi nasıl ve nerede kolay ulaşılabileceği, bulunduğu bilgileri kendi yaşantısına nasıl aktarabileceği ve bilgileri nasıl kullanabileceği ile ilişkilidir denilebilir.

“Evrensel Okuryazarlık, küreselleşen dünyada, evrensel bilgiye ulaşabilmek için gerekli olan, temel okuryazarlık, teknoloji okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, internet okuryazarlığı gibi pek çok beceriyi dünyayı takip edebilmek için gerekli yabancı bir dile hakim olmayı gerektiren bir okuryazarlık türüdür”. (Miller, 1998; Oğuz, 2007). Bu tanımdan yola çıkılarak evrensel okuryazarlık, kendi kültürel birikimlerinin yanında diğer ülkelerdeki kültürleri, kültürlerin işlevselliğini ve bunun gibi birçok bilgiye hakim olabilmeyi sağlamaktadır. Uluslar arası bilimi, medyayı, politikayı ve sanatı anlayabilmek ve kavrayabilmek için gerekli yabancı dillere hakim olmanın evrensel okuryazarlıkla kolaylaşabileceği düşünülebilir.

“Kültürel okuryazarlık, bir toplum içinde, sosyal etkileşimi, medyadaki ve kitaplardaki iletişim örüntülerini anlayabilmek için gerekli olan okuryazarlık türüdür”. (Hirsch, 2002; Akt; Aşıcı, 2009). Bu tanımdan yola çıkılarak kültürel okuryazarlık insan için gerekli olan her türlü etkileşimleri, iletişim örüntülerini ve gelişimleri kavrayabilmektir.

Sanat okuryazarlığının tanımının yapılabilmesi için sadece diğer alanlardaki okuryazarlık tanımlarından yola çıkılmasının yanında sanat tanımlarından da faydalanılmıştır.

“Sanat denen şey, duyma – düşünme ve yaşamın şiirselliği içinde yeryüzünü mesken edinme uğraşında ‘dünyalar’ kurmanın bir yoludur. Dolayısıyla insanı aklın üst düzeylerine yükseltebilecek belki de tek alandır”(Nalbantoğlu, 1995:32).

“Sanat kavramı, insanın içinde doğup büyüdüğü kültürü almasını, kültürler arasındaki ilişkiyi, uluslararası iletişimi sağlayan kapsamlı bir araç ve önemli bir eğitim alanıdır (Uçan, 1996: 15 – 16). Sanat tanımlarından ve diğer alanlardaki okuryazarlık tanımlarından yola çıkılarak yapılan sanat okuryazarlığı tanımı şöyle olabilir:

Sanat okuryazarlığı, küreselleşen dünyada, doğrudan parçası olunan yerel sanat algısıyla, dolaylı olarak erişilebilen uluslararası sanatlar arasında eklettik bir ilişki kurabilmeyi, sanatı meslek edinen bireylerin mesleki ve bireysel yaşamlarında ihtiyaç duyabilecekleri bilgiye erişebilmeyi, erişilen bilgileri öznesi ya da unsuru olunan uygulamalara aktarabilmeyi sağlayan bir okuryazarlık türüdür. Bu tanımdan yola çıkılarak birey kendi kültüründeki sanatsal birikimlerini diğer ülkelerin sanat ürünleriyle birleştirebilmesi, değerlendirebilmesi, ilişki örüntüsü kurabilmesi ve bu örüntüyü kurabilmesi için yeterli sanatsal bilgilere sahip olması gerektiği düşünülmektedir.

Adıgüzel (2011, s.16), bilgi okuryazarlığı için okuryazar olma sürecinde izlemeleri gereken beş aşama olduğundan bahsetmiştir. Bu süreçler sanat okuryazarlığı olarak düşünüldüğünde;

- Sanat hakkında ihtiyaç duyulan bilgiyi bilebilme
- İhtiyaç duyulan sanatsal bilgilere erişebilme
- Erişilen sanatsal bilgileri değerlendirebilme
- Değerlendirilen sanatsal bilgiyi kullanabilme
- Edinilen sanatsal bilgileri kendi performanslarına aktarabilme olarak sıralanabilir.

Bu aşamaların her birine bakıldığında birey, sanat hakkındaki eksik kalan bilgilerini nerede ve nasıl bulabileceğini bilebilmeli, araştırması gereken sanatsal bilgilere hangi kaynaktan ve nereden ulaşabileceğini kavrayabilmeli, elde ettiği bilgileri kavramsal çerçeveye oturtarak değerlendirebilmeli, değerlendirdiği bilgiyi çalışmasının neresinde ve nasıl kullanabileceğini anlamalı, yapacağı uygulamaları edindiği bilgilerle birleştirebilmelidir.

Özellikle müzik ve resim eğitimi alanlarıyla uğraşan bireyler sanatın hem teorik hem de uygulama alanlarıyla ilgilenmektedirler. Bu yüzden bu bireyler sanat hakkında edindikleri bilgileri uygulamaya döndürebilmeliler, kütüphane araştırmalarında uluslararası gördüğü, okuduğu bilgileri veya uygulamaları, kendi uygulamalarıyla karşılaştırabilmeliler, belirli araştırmaları yaparken ne aradığını ve nerede bulacağına dair teknoloji araçlarından yararlanmalıdırlar. Bütün bu uygulamalar da sanat okuryazarlığının bütünü içerisinde olduğu söylenebilir.

Türkiye’de sanat okuryazarlığı yeni yeni gelişim göstermektedir. İletişim Parkı (IPA) adı altında toplumsal projeler ve KOBİ’ler için gönüllü iletişim desteği veren, genç iletişimcilerin toplumsal projelerde gönüllü olarak görev yaparak, tecrübe ve yaratıcılıklarını arttırabilecekleri bir düşünce platformu oluşturmuşlardır. Burada sanat okuryazarlığı temelli halk eğitimi, modern kütüphanecilik gibi hizmetler verilmektedir. Her türlü sanat çalışmalarının özellikler çocukların bilişsel ve ruhsal gelişimine büyük katkı sağladığını temel alarak bir sanat okuryazarlığı Türkiye projesi üretmişlerdir. Bu proje “Sanat okuryazarlığı Türkiye projesi” adı altında 7 – 11 yaş arası çocuklara ulaşmayı hedefleyen bir halk eğitim çalışmasıdır. Projenin amaçları ise aşağıdaki gibidir;

Maddi imkanları ve sanat etkinliklerine erişim fırsatı ve alışkanlığı daha az olan toplumsal gruplardan başlayarak, çocuklarda sanat sevgisi, bilinci ve isteği uyandırmaktır. Sanat öğretmenlerine ve güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilere, bu alandaki sosyal sorumluluklarını hatırlatmak ve gönüllü olarak topluma hizmet etmek için bir çalışma platformu sağlamaktır.

Kitle iletişim araçlarında sanat ve sanat eğitimine yönelik yayınların sayıca artması ve nitelik yönünden zenginleşmesi yönünde bilinç ve istek yaratmaktır. (<http://sanatseverturkiye.blogspot.com/>) Sanat okuryazarlığı projelerinin başlaması, bu alana katkı sağlayacak diğer hizmetlerin ve yayınların yavaş yavaş ortaya çıkması, bu okuryazarlık türü için belirli çalışma yapılmasının ihtiyaç olduğunu göstermektedir. İnternetin yaygınlaşması, belirli bilgilere zamanında ulaşılması ve bu bilgileri doğru yerde kullanılmasına dair çalışmalar günümüz insanları için önemli olduğu düşünülmektedir. Diğer okuryazarlık alanlarına göre sanat okuryazarlığı hakkında çok bilgiye rastlanmamasının yanında gerek sanat öğretmenlerinin gerekse öğrencilerinin sanat okuryazarlığı bilgi düzeylerini ölçecek ve belirleyecek bir sanat okuryazarlığı ölçeği bulunmamaktadır. Özellikle resim ve

müzik eğitimi alanlarındaki insanların gördükleri veya dinledikleri eserleri kendi eserleriyle birleştirebilme yetileri, kütüphane araştırmaları sonucunda elde ettikleri bilgileri yorumlamalarına ve sanat okuryazarlığı düzeylerini belirlemeye dair herhangi bir ölçek geliştirilmemiştir. Bu nedenden dolayı bu çalışmada, günümüz resim ve müzik sanatı ile uğraşan öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve öğrencilerin sanat okuryazarlık bilgi ve becerilerini ölçebilecek bir Sanat Okuryazarlığı Ölçeğinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde, çalışmaya ilişkin evren ve örneklem, ölçeğin geliştirilmesi ve verilerin analizinde kullanılan istatistik çözümlenmeleri yer almaktadır.

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. “Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır”. (Karasar, s.77 :2006). Araştırmanın örneklemini, Niğde Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalından 240 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 120’si müzik öğretmenliği bölümünde, 120’si ise resim öğretmenliği bölümünde öğrenim görmektedir.

Yapılan bu çalışmada ilk olarak okuryazarlık literatürü taranmıştır. Tarama sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucu sanat okuryazarlığı üzerine çok fazla bilgiye erişilememiştir. Bu nedenle diğer okuryazarlık alan literatür taraması yardımıyla sanat okuryazarlığına yönelik soru listesi oluşturulmuştur. Oluşturulan listedeki sorular Türk Dili ve Edebiyatı alanında uzman akademisyenlere kapsam ve görüş geçerliliği için sunulmuş ve uzmanların görüşleri doğrultusunda 32 maddelik ilk proto-tip ölçek oluşturulmuştur. Beşli likert tipinde olan ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması için Niğde Üniversitesinden farklı bölümlerde öğrenim gören 210 sayıda öğrenci grubuna uygulanmıştır. Ölçekteki seçenekler; “hiç zorlanmıyorum” için 5, “zorlanmıyorum” için 4, “kararsızım” için 3, “zorlanıyorum” için 2 ve “çok zorlanıyorum” için 1 şeklinde sıralanarak puanlanmıştır. Ölçekteki sorular, öğrencilerin sanat okuryazarlığı bilgileri ve bu bilgilere ulaşmalarında zorlanma durumlarına yönelik oluşturulduğu için sorular olumsuz ya da olumlu olarak gruplandırılmamıştır. Böylelikle proto-tip ölçekten alınabilecek en yüksek puan 160 olurken, en düşük puan ise 32’dir. Proto-tip ölçeğin uygulanması sonucu yapı geçerliliğinin sağlanması amacıyla faktör analizi yapılmıştır. “Faktör analizi, gözlemlenen çok sayıda değişken içerisinde gruplandırılmış temel değişkenler ya da faktörler tanımlayarak değişken sayısını azaltmak için yapılır” (Ural, Kılıç, s.281:2006). Ölçeğin faktör analizine uygunluğunu kontrol etmek amacıyla 210 öğrenciden toplanan verilerin analizi

yapılmış ve analiz sonuçlarına göre KMO (Kaiser – Meyer – Olkin Measure of Sampling Adequacy) değeri .850, Bartlett testi ise 1.179 olarak bulunmuştur. Yapılan ilk analizin sonucunda iki faktör arasındaki yük değerleri .1 den küçük olan maddeler işlemeyen maddeler olarak kabul edilerek ölçekten 6 madde çıkarılmıştır. Böylelikle sanat okuryazarlığı ölçeği 26 madde olarak güzel sanatlar eğitimi öğrencilerine uygulanmıştır.

Sanat okuryazarlığı ölçeği, 210 öğrencinin görüşlerine dayalı olarak toplanan veriler bilgisayar paket programı SPSS 13.0 kullanılarak analiz edilmiştir. Faktör analizi yöntemlerinden döndürülmemiş ve asal eksenlere göre döndürülmüş temel bileşenler analizinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre faktör yükü .450 den büyük olan maddeler işleyen maddeler olarak seçilmiştir. Geçerlik analizlerinden sonra ölçeğin güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Güvenirlik için Cronbach Alpha tekniğinden yararlanılarak iç tutarlılık katsayısı bulunmuştur. Cranbach Alpha, ölçeğin tümü ve ölçeğin her bir alt boyutu için iç tutarlılık anlamında kullanılan bir güvenilirlik katsayısı hesaplama biçimidir. (Büyüköztürk, 2005). Ölçekte yer alan maddelerin ayırt ediciliklerini belirlemek amacıyla madde – toplam test korelasyonları incelenmiş ve ölçek faktörlerinin belirlenmesinde faktör özdeğer hesaplamaları yapılmıştır. (Adıgüzel, 2011).

Sanat okuryazarlığı Ölçeğine ilişkin yapılan faktör analizi işlemleri sonucunda asal eksenlere göre döndürülmüş ve temel bileşenler analizi yapılmıştır. Yapılan döndürme analizi sonucunda dört faktör belirlenmiştir. Belirlenen faktörler ve bu faktörlerin maddeleri tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ölçeği Oluşturan Alt Faktörler ve Maddeler

Maddeler	Faktörler			
	F1	F2	F3	F4
Madde No	2,5,6,10,11,15,18,22,25,26	1,4,12,13,24	14,16,17,19,20,21	3,7,8,9,23

Tablo 1’de ölçeği oluşturan maddelerin kaç faktör altında toplandığı ve bu maddelerin ilgili faktörlere göre dağılımı yer almaktadır. Ölçeğin 2, 5, 6, 10, 11, 15, 18, 22, 25 ve 26. soruları birinci faktörde, 1, 4, 12, 13, ve 24. soruları ikinci faktörde, 14, 16, 17, 19, 20 ve 21. soruları üçüncü faktörde ve son olarak 3, 7, 8, 9, ve 23. soruları ise dördüncü faktörde bulunmaktadır. Yapılan ölçümlerde analiz edilen 26 maddenin öz değeri 1’den büyük dört ana faktör altında toplandığı

görülmektedir. Bu dört faktör toplam varyansın %61,384'ünü açıklamaktadır. Birinci faktör toplam varyansın %17,072'sini, ikinci faktör toplam varyansın %16,358'ini, üçüncü faktör toplam varyansın %15, 310'unu ve dördüncü faktör ise toplam varyansın %12,645'ini açıklamaktadır. Faktör analizi sonucu ölçekte yer alan 26 soruya yönelik ortaya çıkan dört ana başlık aşağıdaki gibi adlandırılmıştır.

- Sanat Okuryazarlığı Bilgilerini Kullanmaya Yönelik Sorular
- Sanat Okuryazarlığı Bilgi İhtiyacını Tanımlamaya Yönelik Sorular
- Sanat Okuryazarlığı Bilgilerini Performansa Aktarmaya Yönelik Sorular
- Sanat Okuryazarlığı Bilgilerine Ulaşmaya Yönelik Sorular

3. BULGULAR VE YORUM

Ölçeğin Geçerliliğine İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde 26 sorudan oluşan sanat okuryazarlığı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik ölçümü sonuçlarına ve bu sonuçlara ait yorumlara yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir. Tablolar ve yorumlar birleştirilerek ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği değerlendirilmiştir.

Tablo 2. *KMO (Kaiser – Meyer – Olkin) Bartlett's Sphericity Testi Sonuçları*

Kaiser – Meyer – Olkin Measure of Sampling Adequacy		.888
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2469,328
	Sig.	.000

Tablo 2'ye göre, sanat okuryazarlığı ölçeğinin yapı geçerliğini test etmek için veriler üzerinde ilk olarak KMO ve Bartlett test analizleri yapılmış ve KMO= 0, 888; Bartlett testi değeri ise $x^2=2469,328$ $p=0,000$ olarak belirlenmiştir. Bartlett's Sphericity anlamlılık değerinin .05'ten küçük olması korelasyon matrisinden faktör çıkarılabileceğini göstermektedir. (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). KMO değerinin de .60 dan yüksek olması Bartlett'in anlamlı olduğunu göstermektedir. Böylelikle KMO ve Bartlett testi değerlerine bakıldığında ölçeğin anlamlı bir ölçek olduğu ve bu ölçekten faktör çıkarılabilir olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Ölçeği Oluşturan Maddelerin Faktör Analizi Sonuçları

Madde	Döndürme Öncesi Faktör Yükleri	Faktörler			
		F1	F2	F3	F4
2	,492	,761			
5	,516	,691			
6	,626	,776			
10	,536	,781			
11	,613	,800			
15	,622	,513			
18	,650	,550			
22	,641	,642			
25	,590	,694			
26	,657	,584			
1	,488		,765		
4	,549		,691		
12	,619		,546		
13	,565		,723		
24	,653		,700		
14	,587			,750	
16	,658			,525	
17	,601			,529	
19	,627			,532	
20	,607			,596	
21	,608			,624	
3	,642				,500
7	,529				,841
8	,585				,694
9	,528				,450
23	649				,596

Tablo 3’de sanat okuryazarlığı ölçeğinin döndürme öncesi ve sonrası faktör yükleri verilmiştir. Döndürme öncesi faktör yük değerleri .488 ile .658 arasında, döndürme sonrasında ise .450 ile .841 arasında değiştiği görülmektedir. Faktörlerin madde faktör yük değerleri ayrı ayrı incelendiğinde; birinci faktörün .513 ile .800 arasında, ikinci faktörün .546 ile .765 arasında, üçüncü faktörün .525 ile .750 arasında ve dördüncü faktörün .450 ile .841 arasında değiştiği görülmektedir.

Tablo 4. Sorulara Ait Madde Toplam Korelasyonları

F1	r	F2	r	F3	r	F4	r
2	,649	1	,655	14	,680	3	,642
5	,779	4	,679	16	,605	7	,766
6	,721	12	,647	17	,619	8	,647
10	,738	13	,674	19	,606	9	,453
11	,733	24	,586	20	,640	23	,529
15	,615			21	,492		
18	,553						
22	,516						
25	,594						
26	,510						

Tablo 4’de görüldüğü gibi sorulara ait madde toplam korelasyon katsayıları birinci faktör için .510 ile .779; ikinci faktör için .586 ile .679; üçüncü faktör için .492 ile .680 ve dördüncü faktör için ise .453 ile .766 arasında değişmektedir. Her bir madde, faktörün geneli ile anlamlı ve pozitif ilişki içermektedir. ($p<0,001$). Bu katsayılar her bir maddenin geçerlik katsayısı olup faktörün bütünü ile tutarlılığını; bir başka ifade ile faktörün genel amacına hizmet edebilme düzeyini ifade etmektedir. (Carminesi ve Zeller, 1982; Parasuraman, Zeithaml ve Berry, 1988 ve Yüksel, 2009’dan Akt. Korkmaz, Ö., Yeşil, R. 2011).

Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular ve Yorum

Ölçeğin güvenirliliğini hesaplamak için veriler üzerinde güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Yapılan analizler ve bulguları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 5. Faktörlere Göre Güvenirlik Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	İşleyen Maddeler	Çıkarılan Madde Sayısı	Faktörlerin Güvenirlik Katsayıları
1. Faktör	2, 5, 6, 10, 11, 15, 18, 22,25,26	3	.752
2. Faktör	1, 4, 12, 13, 24	1	.710
3. Faktör	14, 16, 17, 19, 20, 21	0	.780
4. Faktör	3, 7, 8, 9, 23	2	.737
GENEL	26	6	.912

Tablo 5’ya göre ölçeğe ilişkin yapılan güvenilirlik hesaplamalarında, ölçeğin bütün olarak güvenilirlik katsayısı .912 olarak belirlenmiştir. Bunun yanında ölçeğin her bir alt boyutuna güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, birinci faktör güvenilirlik katsayısı .752, ikinci faktör güvenilirlik katsayısı .710, üçüncü faktör güvenilirlik katsayısı .780 ve dördüncü faktör güvenilirlik katsayısı .737 olarak bulunmuştur. Bayram (2004)’e göre Cronbach Alpha değerlerinin .700’ün üzerinde olması güvenilirlik için yeterli olduğu kabul edilmektedir. Bu sonuçlara göre Sanat Okuryazarlığı ölçeğinin hem alt boyutları hem de genel yapısının yeterli bir şekilde güvenilir olduğu söylenebilir.

Tablo 6. Sorulara ve Ölçeğe İlişkin Genel Analizler

Sorulara İlişkin Genel Analizler					Ölçeğe İlişkin Genel Analizler			
Mean	Min.	Max.	Range	Maximum/ Minimum	Mean	Variance	Std. Deviation	N of Item
3,598	2,379	3,833	1,454	1,611	93,5375	216,944	14,72903	26
,293	-,060	,704	,765	-11,690				

Tablo 6’ye göre, soruların genel ortalaması 3,598 ve sorular arasındaki ortalama korelasyon 0,293 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğe ilişkin genel ortalama ise 93,5375 dir.

Tablo 7. Soruların Her Biri ile Ölçeğin Bütünü Arasındaki Analizlerin Sonuçları

Her Bir Soru ve Bütün Arasındaki İstatistikler				
Maddeler	Ölçeğin Ortalaması	Ölçeğin Varyansı	Bütün Arasındaki Korelasyon	Ölçeğin Güvenirlik Katsayısı
1	90,1542	202,876	,384	,911
2	90,1417	202,750	,442	,910
3	89,8042	197,999	,605	,907
4	89,9708	200,941	,510	,908
5	90,0975	200,711	,488	,909
6	89,7708	203,424	,408	,910
7	89,7458	200,994	,490	,909
8	89,7708	200,470	,547	,908
9	89,7417	201,657	,476	,909
10	90,0975	200,711	,488	,909
11	90,1375	203,684	,379	,911
12	89,8167	200,954	,562	,908
13	89,9375	202,461	,525	,908

14	89,9083	201,548	,531	,908
15	89,8208	199,637	,569	,907
16	89,7792	199,436	,606	,907
17	89,8417	200,477	,546	,908
18	89,9333	198,774	,603	,907
19	89,8292	200,569	,569	,907
20	89,8583	200,624	,542	,908
21	89,9250	200,446	,550	,908
22	89,9250	199,308	,581	,907
23	89,7042	198,854	,592	,907
24	89,8958	200,169	,597	,907
25	89,9625	200,873	,535	,908
26	89,8125	199,266	,604	,907

Tablo 7’de her bir soru ile bütün arasındaki belirli değerler gösterilmektedir. Bu değerler incelendiğinde ölçekteki 26 sorunun bütüne uyumlu olduğu görülmektedir. 6 soru çıkarılmasının nedeni de ölçeğin genel güvenilirliğini düşürmesi bakımından yüksek derecede güvenilir bir ölçek oluşturmaktır. Yukarıdaki 26 sorunun genel güvenilirlik katsayıların yüksek olması bakımından bu ölçeğin güvenilirliği yüksektir denilebilir.

4. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Bu çalışmada, müzik ve resim alanları için “sanat okuryazarlığı” ölçeği geliştirme aşamaları anlatılmıştır. Bu amaçla ölçeğin geliştirilmesinde araştırmanın örneklemini Niğde Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalından 240 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 120’si müzik öğretmenliği bölümünde, 120’si ise resim öğretmenliği bölümünde öğrenim görmektedir. Ölçek, sanat okuryazarlığı üzerine çok fazla bilgiye erişilememesinden dolayı diğer okuryazarlık alan literatür taraması yardımıyla sanat okuryazarlığına yönelik soru listesi oluşturulmuştur. Oluşturulan listedeki sorular Türk Dili ve Edebiyatı alanında uzman akademisyenlere kapsam ve görüş geçerliliği için sunulmuş ve uzmanların görüşleri doğrultusunda 32 maddelik ilk proto-tip ölçek oluşturulmuştur. Oluşturulan ölçeğin faktör analizine uygunluğunu belirlemek amacıyla yapılan analizde KMO değeri .850, Bartlett testi ise 1.179 olarak bulunmuştur. Yapılan ilk analizin sonucunda iki faktör arasındaki yük değerleri .1 den küçük olan maddeler işlemeyen maddeler olarak kabul edilerek ölçekten 6 madde çıkarılmış, 26 madde işleyen madde olarak ölçeğe alınmıştır. Yapılan döndürme analizi sonucunda KMO testi .888 çıkmış olup, ölçekte dört faktör oluşmuştur. Buna göre; “sanat okuryazarlığı bilgilerinin kullanma” 10 madde, “sanat okuryazarlığı bilgi ihtiyacını

tanımlama” 5 madde, “sanat okuryazarlığı bilgilerini performansa aktarma” 6 madde ve “sanat okuryazarlığı bilgilerine ulaşma ise 5 maddeden oluşmaktadır. Döndürme öncesi faktör yük değerleri .488 ile .658 arasında, döndürme sonrasında ise .450 ile .841 arasında değiştiği görülmektedir. Faktörlerin madde faktör yük değerleri ayrı ayrı incelendiğinde; birinci faktörün .513 ile .800 , ikinci faktörün .546 ile .765, üçüncü faktörün .525 ile .750 ve dördüncü faktörün .422 ile .841 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeğin genel Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .912 olarak bulunmuştur. Sanat Okuryazarlığı Ölçeğinde yer alan maddelerin ayırt ediciliklerini belirlemek amacıyla yapılan madde – toplam toplam test korelasyon değerinin .453 ile .799 arasında değiştiği sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak, “Sanat Okuryazarlığı Ölçeği”nin geliştirilmesinde döndürme öncesi ve sonrası yapılan analizler sonucuna bakıldığında önemli derecede farklılık görülmektedir. Bu farklılık ölçeğin güvenilirliğini artırılması yönündedir. Böylece hazırlanan ölçeğin geliştirilmesinde, tüm analizler sonucunda ulaşılan değerler ölçeğin yeterli düzeyde geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir. Hazırlanan ölçeğin, güzel sanatlar eğitimi bölümlerinde ve sanat ile alakalı ilgili bölümlerindeki öğrencilerin bilgi edinme ve bilgiyi yapılandırma beceri düzeylerinin belirlenmesinde, okuryazarlık düzeylerinin hangi durumda olduğunu belirlemede ve alanlara göre sanat okuryazarlık düzeylerindeki farklılık gösterip göstermediğine ilişkin çalışmalarda kullanılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, A. (2005). Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde öğretmen niteliklerinde yeni bir boyut: bilgi okuryazarlığı. Ankara: Milli Eğitim Dergisi.

Adıgüzel, A. (2011), Bilgi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geliştirilmesi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi.

Altun, A. (2005). *Gelişen teknolojiler ve yeni okuryazarlıklar*. Ankara: AnıYayınları.

Aşıcı, M. (2009), Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık Değerler Eğitimi Dergisi Cilt 7, No. 17, 9-26

Ayşegül NERGİS (2011), "Literacy Culture and Everchanging Types of Literacy" International Online Journal of Educational Sciences ISSN 1309 – 2007 Volume:3 Issue:3.

Bawden, David. (2001) "Information and Digital Literacies; a review of Concepts". *Journal of Documentation*, LVII, 2, 2001:218-59.

Bayram, N. (2004), Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi, Bursa, Ezgi Kitabevi.

Büyüköztürk, Ş. (2004), Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, 4. Basım, Ankara, Pegem A yayıncılık.

Carmines, e.g, Zeller, R. A. (1982). Reliability and Validity Assesment, 5th ed. Beverly Hills: Sage Publications Inc.

Çokluk, O., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, Ş., (2010), Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS VE Lirsel Uygulamaları. Pegem A yayıncılık

Gurdal, O. (2000). Yaşamboyu öğrenme etkinliği: Enformasyon okuryazarlığı. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*. 14(2), 176-187.

Hirsch, E.D. (2002). *Cultural literacy*. New York: Houghton Mifflin Company. International Online Journal of Educational Sciences ISSN: 1309-2707 s.1135.

Karasar, N.(2006), Bilimsel Araştırma Yöntemi, Onaltıncı Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık

Korkmaz, Ö., Yeşil, R. (2011), Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeyleri Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması, Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi, ISSN: 1303 – 5134, Cilt, 8, Sayı:2.

Lankshear, C. (1999). Literacy studies in education: Disciplined developments in a postdisciplinary age. Peter M (Ed.), (1997) After the Disciplines: The emergence of cultural studies. Connecticut: Greenwood. *of Academic Librarianship*, XXIII, sayı 1, 1997: 9-13.

Miller, G.A. (1998). The challenge of universal literacy. *Science Magazine*,241,1293-1299.

Nalbantoğlu, H. Ü. (1995), Çağdaş Yaşam ve Çağdaş Sanat Üzerine Heidegger'den Bir Dolanım, Defter Dergisi, 8. Sayı

Oğuz,Ş.(2007).EvrenselOkuryazarlık.<http://milliyet.com.tr/1997/02/12/yazar/oguz.html> (24.02.2007)tarihinde erişim sağlanmıştır.

Sanat Sever Türkiye, (<http://sanatseverturkiye.blogspot.com/>)

SNAVELY, L. ve N. COOPER. “The Information Literacy Debate”. *The Journal*

Uçan, A. (1996), İnsan ve Müzik, İnsan ve Sanat Eğitimi, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 2. Basım, Ankara.

Ural, A., Kılıç, İ. (2006), Bilimsel Araştırma Süreci ve SPP İle Veri Analizi, 2. baskı Detay Yayıncılık, Ankara

Yüksel, S. (2009). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin İnfomal Etkileşimleri ve Akademik Başarılarıyla İlişkinin İncelenmesi, Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(2), 119 – 127